BOLA SHAXSINI RIVOJLANTIRISHDA DIAGNOSTIKA VA MONITORING TEXNOLOGIYALARINING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Azimova Dilnoza Sherzodovna
Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Alfraganus Universiteti, “Ijtimoiy fanlar” fakulteti
“Pedagogika” kafedrasi o‘qituvchisi

imrconf.com

Annotatsiya. *Mazkur tezisda zamonaviy ta’lim jarayonida bola shaxsining kompleks rivojlanishini ta’minlashda diagnostika va monitoring texnologiyalarining ilmiy-nazariy hamda amaliy ahamiyati yoritilgan. Diagnostika va monitoring tushunchalarining mazmuni, ularning o‘zaro farqi hamda shaxsga yo‘naltirilgan ta’limni tashkil etishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, intellektual, ijodiy, emotsional-intellektual va ijtimoiy rivojlanishni aniqlashda qo‘llaniladigan zamonaviy diagnostik vositalar hamda raqamli monitoring texnologiyalarining ta’lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari asoslab beriladi.*

Kalit so‘zlar: *pedagogik diagnostika, monitoring, individual rivojlanish, rivojlanish dinamikasi, emotsional-intellektual rivojlanish, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, raqamli monitoring.*

Bola shaxsini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib, ushbu jarayonda o‘quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash, baholash va rivojlantirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish o‘quvchilarning intellektual, emotsional va ijtimoiy rivojlanish darajasini tizimli o‘rganishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan,

diagnostika va monitoring texnologiyalari pedagogik faoliyatning ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo‘lib, ta’lim jarayonini individualizatsiya qilish, rivojlanish dinamikasini aniqlash hamda ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik diagnostika — bu bolaning rivojlanish darajasi va individual xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan ilmiy asoslangan baholash jarayoni bo‘lib, u o‘quvchining intellektual (idrok, diqqat, xotira, tafakkur), emotsional (his-tuyg‘ular barqarorligi, stressga munosabat, empatiya), ijtimoiy (muloqot, hamkorlik, ijtimoiy rollarni bajarish) hamda ijodiy (fantaziya, noodatiy yechim topish, yangi g‘oya yaratish) salohiyatini kompleks tahlil qilishni nazarda tutadi. Diagnostikaning asosiy vazifasi — “o‘quvchi hozir qayerda turibdi?” degan savolga ilmiy javob topish, ya’ni bolaning kuchli tomonlari, rivojlanish ehtiyojlari va ehtimoliy qiyinchiliklarini aniq ko‘rsatkichlar asosida belgilashdan iborat. Shu jihatdan diagnostika pedagogga ta’lim mazmuni, metodlari va topshiriqlar murakkabligini o‘quvchining real imkoniyatlariga moslashtirish, individual yondashuvni rejalashtirish hamda zarur pedagogik yordamni (korreksion, qo‘shimcha mashg‘ulot, maslahat) belgilash imkonini beradi.

Monitoring esa diagnostik baholashning mantiqiy davomi bo‘lib, bolaning rivojlanishidagi o‘zgarishlar va natijalarni vaqt davomida muntazam kuzatish, qayd etish hamda tahlil qilishga qaratilgan uzluksiz jarayondir. Agar diagnostika boshlang‘ich holatni “aniqlab bersa”, monitoring “rivojlanish qanday ketmoqda?” degan savolga javob beradi: o‘quvchida ijobiy o‘sish bormi, qaysi yo‘nalishda sekinlashuv kuzatilmoqda, tanlangan metodlar qanchalik samarali, qanday omillar o‘quv natijasiga ta’sir qilmoqda va hokazo. Monitoring natijalari pedagogik qarorlarni subyektiv kuzatuvlarga emas, balki muntazam yig‘ilgan ma’lumotlar (kuzatuv jurnali, baholash mezonlari, portfel, refleksiya natijalari, elektron test va platforma ko‘rsatkichlari)ga tayangan holda qabul qilishni ta’minlaydi.

imrconf.com

Shu tariqa, diagnostika va monitoring o‘zaro uzviy bog‘liq jarayonlar sifatida ta’limni ilmiy asosda boshqarishga xizmat qiladi: diagnostika — boshlang‘ich baholash va yo‘nalishni belgilash bosqichi; monitoring — uzluksiz nazorat, tahlil va qayta sozlash (optimallashtirish) bosqichidir. Ularning tizimli qo‘llanishi ta’lim jarayonini individuallashtirish, qiyinchiliklarni erta aniqlash, o‘quvchi rivojlanish dinamikasini qo‘llab-quvvatlash hamda ta’lim sifati va natijadorligini oshirish imkonini beradi.

Amaliyotda diagnostika va monitoring texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash, ta’lim jarayonini individuallashtirish, rivojlanishdagi qiyinchiliklarni erta bosqichda aniqlash hamda pedagogik qarorlarni ma’lumotlarga asoslangan holda qabul qilish imkonini beradi. Intellektual va emotsional-intellektual rivojlanishni baholash, ijtimoiy ko‘nikmalarni monitoring qilish, portfel tahlili, refleksiya hamda raqamli diagnostika vositalari ta’lim jarayonining samaradorligini oshiruvchi muhim mexanizmlar hisoblanadi.

Diagnostika va monitoring texnologiyalarini ta’lim jarayoniga tizimli joriy etish bola shaxsining individual rivojlanish dinamikasini qo‘llab-quvvatlash, ta’lim jarayonini moslashuvchan boshqarish hamda ta’lim sifatini oshirish imkonini beradi. Natijada o‘quvchilar o‘z salohiyatiga mos rivojlanib, mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy faol va raqobatbardosh shaxs sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Абдуллаева Н.Х.** *Шахсга йўналтирилган таълим назарияси ва амалиёти*. — Тошкент: Fan va texnologiya, 2018.

2. **Тешабаева У.А.** *Бола шахсини ривожлантиришда замонавий педагогик технологиялар*. — Тошкент: Fan, 2019.

3. **Норбоева Ф.Р.** *Инклюзив таълимда диагностика ва индивидуал ёндашув технологиялари*. — Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” ДНП, 2020.

imrconf.com

4. **Выготский Л.С.** *Психология развития человека*. — М.: Смысл, 2005.

5. **Выготский Л.С.** *Мышление и речь*. — М.: Педагогика, 1999.

6. **Пиаже Ж.** *Психология интеллекта*. — СПб.: Питер, 2003.

7. **Блум Б.С.** *Таксономия образовательных целей: классификация учебных задач*. — М.: Педагогика, 1986.

8. **Рубинштейн С.Л.** *Основы общей психологии*. — СПб.: Питер, 2012.

9. **Ананьев Б.Г.** *Человек как предмет познания*. — СПб.: Питер, 2001.

10. **Маслоу А.Х.** *Мотивация и личность*. — СПб.: Питер, 2007.

imrconf.com